

การเบียดเบียนศาสนาในเวลานั้นให้ทราบ ดังว่าทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า

“วันที่ 14 กุมภาพันธ์ รัฐบาลไทยได้เรียกประชุมอย่างเป็นทางการเพื่อให้พวกคริสตัง ละทิ้ง ศาสนา พวกถูกจ้างของรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ได้รับคำสั่งให้ไปที่วัดมหาธาตุซึ่งเป็นวัดพุทธ รัฐมนตรีหลายนายที่เป็นสมาชิกของคณะรัฐบาลได้ดำเนินการประชุม ด้วยการบอกกับบรรดาผู้เข้า ประชุมว่า พวกเขาต้องเซ็นชื่อลงในเอกสารที่เตรียมมาเพื่อการนี้เพื่อยืนยันว่าพวกเขา เป็นคนพุทธ ซึ่งจงรักภักดีต่อประเทศไทย คาทอลิกบางคนได้เซ็นชื่อ เช่นเดียวกับพวก โปรเตสแตนต์จำนวนมาก พวกที่นับถือลัทธิขงจื้อ พวกอิสลาม เป็นต้น แต่ส่วนมากได้ปฏิเสธ ทั้ง ๆ ที่ถูกใช้อำนาจใน การเกลี้ยกล่อมทุกวิถีทาง รัฐบาลไทยในขณะนี้ถือว่าไม่ได้บังคับใครให้เปลี่ยนศาสนา แต่แสดง ความปรารถนาเพียงอย่างเดียวว่าประชาชนทุกคนควรนับถือศาสนาเดียวกัน แม้ว่าการประกาศ เหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหลอกลวงสาธารณชนต่างชาติ ข้อเท็จจริงก็คือว่าบรรดาถูกจ้างฝ่ายปกครอง ที่ไม่ประกาศตัวเป็นพุทธ ได้ถูกไล่ออกจากงาน บรรดาพ่อค้าที่เป็นคริสตังถูกรวมหัวไม่ทำการค้า ด้วย และห้ามซื้อสินค้าของพวกพ่อค้าคริสตัง พวกเกษตรกรและถูกจ้างแรงงานอื่น ๆ ที่หาเช้ากินค่ำ ถูกเรียกตัวไปโดยนายอำเภอเพื่อทำการประชุมให้ ละทิ้งศาสนา ตราบใดที่พวกเขาปฏิเสธพวกเขาก็ ถูกบังคับให้อยู่ที่นั่น ไม่สามารถไปทำงานได้ ด้วยเหตุนี้พวกเขาก็ไม่มีอะไรเลี้ยงตัวเองและ ครอบครัวยังของพวกเขา”

จากการกล่าวถึงการประชุมที่วัดมหาธาตุในจดหมายดังกล่าว ก่อนหน้านั้นในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ซึ่งเป็นวันมาฆบูชา หลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวคำปราศรัย โดย เน้นให้คนไทยตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ของชาติและถือความเป็นเอกภาพของชาติเหนือความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งยังได้แสดงถึงชัยชนะต่อคริสต์ศาสนาว่า “มีคริสต์ศาสนิกชนหลาย ร้อยคนได้กลับใจเข้ามาสู่ร่มเงาของพุทธศาสนา” (ประสิทธิ์ พงษ์อุดม, 2548, หน้า 89 – 90)

สำหรับคนที่ไม่เซ็นชื่อนั้นจะถูกปลดออกจากงาน พ่อค้าที่เป็นคาทอลิกจะถูกกล่าวหาว่าบาตร ในจดหมายฉบับเดียวกันพระสังฆราชเรอเนเปร์รอสได้เขียนไว้ว่า “พวกพระสงฆ์พื้นเมืองตัวสั้น ด้วยความกลัว”และ “พวกคริสตังตัวสั้นด้วยความตกใจ พวกเขาซ่อนตัวอยู่” (หอจดหมายเหตุ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารหมายเลข 24 เรื่อง “จดหมายของพระสังฆราชเรอเนเปร์รอส ถึง มิสชันนารีที่ไซ่ง่อน ลงวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1941)

ลัทธิชาตินิยมต่อต้านศาสนาคริสต์นี้ถือว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย คนไทย คือคนพุทธ แม้แต่พระมหากษัตริย์ยังเป็นพุทธมามกะด้วย ถึงแม้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา รัฐได้กำหนดนโยบายการให้เสรีภาพทางศาสนาจนถึงสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

(ค.ศ. 1932) รัฐธรรมนูญไทยฉบับปี พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) ก็ได้กำหนดบัญญัติเกี่ยวกับเสรีภาพทางศาสนาไว้ในมาตราที่ 1 ว่า

“ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าเหล่ากำเนิด หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอ” ซึ่งหมายความว่า คนไทยสามารถนับถือศาสนาต่างกันได้ และในมาตรา 13 กล่าวว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ ในการถือศาสนา หรือลัทธิใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นการปฏิบัติต่อหน้าที”

นอกจากนี้นายกรัฐมนตรีในเวลานั้น ได้แก่ หลวงพิบูลสงครามก็ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า

“อนึ่งความจริงนั้น ความแตกต่างกันในความนับถือศาสนา ไม่เป็นเหตุให้ขัดกัน หรือต้องผิดใจกันในระหว่างมนุษย์แต่ประการใดเลย ในทางความนับถือ ใครจะนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้”

ในรายงานของพระสังฆราชภูเเอง ประมุขมิสซังลาว (พ.ศ. 2468 - 2488) (ค.ศ. 1925 - 1945) ลงวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) จากจดหมายเหตุของคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส สรุปสถานการณ์นี้ไว้อย่างละเอียดว่า

“อันดับต่อไป หลังจากการเดินทางออกจากประเทศไทยของพวกเรา การเบียดเบียนศาสนา ก็เริ่มขึ้น คำสั่งที่บอกว่า “ประชาชนชาวไทยมีเพียงศาสนาเดียวคือศาสนาพุทธ” กรมการรักษาดินแดน ซึ่งประกอบไปด้วยเยาวชนส่วนใหญ่ซึ่งมาจากโรงเรียนธรรมดา และเยาวชนที่มาจากแรงงาน กลุ่มเยาวชนแห่งชาติ ได้รวมตัวกันเป็นผู้จัดการเรื่องราวต่าง ๆ และเป็นเพศฆาตเขาก็อปล่อยให้พวกเยาวชนเหล่านี้ดำเนินการไปอันดับต่อไป พวกเขาก็จะจัดการ กับพวกพระสงฆ์ วัด และวัดน้อยต่าง ๆ”

การจัดตั้งขบวนการต่อต้านศาสนาคริสต์ภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยมใช้กลไกระบบราชการ เช่น ตำรวจสันติบาล ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ และการจัดตั้งคณะเลือดไทยเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวดังกล่าว

ความรู้สึกชาตินิยมของคนไทย เวลานั้นรุนแรงมาก และไม่แยกแยะระหว่างฝรั่งเศสและศาสนาคริสต์ ดังนั้นประเทศไทยย่อมหมายถึงผู้ที่ถือศาสนาพุทธเท่านั้น กระแสชาตินิยมคริสต์ศาสนาจึงนำมาสู่การจัดตั้งคณะเลือดไทยเพื่อดำเนินการเบียดเบียนศาสนาคริสต์โดยตรง

คณะเลือดไทยคือกลุ่มคนไทยที่อ้างตัวเองว่าเป็นผู้รักชาติ ทำหน้าที่สนับสนุนนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล เพื่อส่งเสริมความเป็นชาตินิยม ดังนั้นสมาชิกของคณะทุกคนจึงถูกปลูกฝังให้มีจิตสำนึกว่า “ศาสนาโรมันคาทอลิก เป็นศาสนาต่างชาติเป็นศาสนาของศัตรู ผู้ที่นับถือศาสนานี้ก็

เป็นศัตรูของชาติไทย” ฉะนั้นเลือดไทยทุกคนต้องช่วยกันหาทางกำจัดศัตรูของชาติเหล่านี้ให้หมดไป ทั้งทางตรงและทางอ้อม

คณะเลือดไทยเริ่มก่อตั้งขึ้นที่นครหลวง และได้แพร่กระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ คือ จังหวัดในภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ และพิษณุโลก จังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ นครปฐม อยุธยา จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ชลบุรี จันทบุรี และจังหวัดในภาคอีสาน ได้แก่ นครพนม สกลนคร หนองคาย อุดรธานี เลย นครราชสีมา และนครจำปาศักดิ์

คณะเลือดไทยเหล่านี้ได้ออกใบปลิว บทความ และบัตรสนเท่ห์ เพื่อเชิญชวนให้คนไทยหันมารักชาติและทำการต่อต้านศาสนา катоลิก คณะเลือดไทยมีอิทธิพลอย่างมากต่อคนไทยในเวลานั้น และบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ที่แสดงว่าเป็นการเบียดเบียนศาสนาคริสต์ ทั้งนี้มาจากความสำนึกของคนไทยโดยทั่ว ๆ ไปในเวลานั้น

การเคลื่อนไหวของคณะเลือดไทยจะเห็นได้ชัดจากบทบาทของคณะเลือดไทยพนัสที่ได้พูดถึงตัวเองไว้ว่า

“ที่เกิดของคณะเลือดไทยเราคือ จังหวัดพระนคร แล้วได้กระจายออกไปทุกหนทุกแห่ง เช่น “คณะเลือดไทยเชียงใหม่” เชื่อว่าพวกเราทั้งหลายคงได้พบข่าวจากหนังสือพิมพ์บางฉบับลงข่าวว่า “คณะเลือดไทยเชียงใหม่” ได้พร้อมใจกันไม่ยอมทำการติดต่อกับพวกบาทหลวงและนางชี ตลอดจนพวกที่นิยมลัทธิศาสนาโรมันคาทอลิก มีอาทิเช่น ไม่ยอมขายอาหารให้แก่คนจำ พวกนี้โดยที่ถือว่าบุคคลจำพวกนี้เป็นศัตรูของชาติไทย และพร้อมพร้อมกันนี้ กรรมกรรถทุกชนิดไม่ยอมให้บุคคลจำพวกที่ได้กล่าวนามมาแล้ว โดยสารรถยนต์ของตน ถึงแม้ว่าพวกเขา จะได้รับค่าจ้างอย่างแพงแสนแพง เขาก็หาได้พึงปรารถนาไม่ และ “คณะเลือดไทย” ในจังหวัดพระนครซึ่งเป็นที่มาแห่งคณะเลือดไทย ก็ไม่ยอมทำการซื้อสิ่งของที่ เป็นของชนชาติศัตรูกับเรา และพวกที่นิยมลัทธิของศัตรูเป็นอันขาด

นี่คือความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของพวกเราชาวไทย “สาขาคณะเลือดไทยพนัส” รู้ลึกปลานปลื้มยิ่งนักในความสำเร็จอันใหญ่หลวงของคณะเลือดไทยที่ได้ปฏิบัติมาทุก ๆ คราวสุดที่จะหาคำใดมากล่าวให้ดียิ่งกว่านี้ได้

ฉะนั้น “สาขาคณะเลือดไทยพนัส” จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ร่วมกันว่า นับแต่วันนี้เป็นต้นไป เราเลือดไทยจะไม่ยอมให้บุคคลจำพวกที่ได้กล่าวนามมาแล้วข้างต้น โดยสารรถยนต์ หรือยอมรับใช้ ตลอดจนการสนับสนุนด้วยประการใด ๆ ดังกล่าวมาแล้ว เพราะเลือดไทยถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นศัตรูของชาติไทยเรา และพวกที่นิยมลัทธิของศัตรู พวกเราถือว่าเขาเสื่อมชาติ ล้มศาสนา อันแท้จริงของเขาเสียสิ้น มัวเมาไปหลงนิยมลัทธิอันเป็นศัตรูของเรา พวกเราจึงนึกดูซิ ว่าที่รัฐบาลจับพวกแนวที่ 5 ได้นั้น เขาเหล่านี้ก็คือพวกที่นับถือศาสนาโรมันคาทอลิกซึ่งได้รับคำสั่งสอนของ

ศัตรู คอยหาโอกาสที่จะเอาพวกเราเป็นทาสของเขา ตลอดจนทำลายชาติของเราให้ย่อยยับไป พวกเราต้องระวังแนวที่ 5 นี้จึงมาก และช่วยกันกำจัดลัทธิอันนี้ให้สิ้นเชิง

พวกพี่น้องทั้งหลาย จงอย่าลืมว่าพวกเราชาวไทยได้รับความขมขื่นมาแล้วเป็นจำนวนตั้ง 70 ปี บัดนี้เป็นสุกนิมิตต์อันดีงามของพวกเราแล้ว “สาขาคณะเลือดไทยพนัส” จึงขอร้องให้พวกเราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยกันขับไล่ ชนชาติที่เป็นศัตรูของเรา ให้เขานำลัทธิอันแสนอุบาทว์นี้ออกไปเสียจากแหลมทอง แล้วญาติพี่น้องของเราที่หลงมกมายอยู่ จะได้กลับมายัง แนวทาง เดิมที่บรรพบุรุษของเราที่ได้ต่อสู้สร้างสมไว้เพื่อลูกหลานเหลนชั้นหลัง”

นอกจากนั้นที่พนัสนิคมก็ได้มีจดหมาย ลงวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เรียกร้องถึงกลุ่มคริสตังในเขตพนัสนิคมมีใจความว่า (หอดจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 จดหมาย Confidential เรื่อง “จดหมายจากคณะสาขาเลือดไทยพนัสฯ ถึงนายโกศล อุปสวรค์ทิศ ลงวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2484) (ค.ศ. 1941)

“ไม่ว่างานที่ปักอยู่บนยอด โบสถ์และที่อื่น ๆ ในวัดโรมันคาทอลิกที่ท่านปกครองอยู่นี้ เป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนตาของคณะสาขาเลือดไทยอยู่มีวันล้ม ขอลดไม้กางเขนทั้งหมดในวัดของท่านออกเสียโดยเร็วที่สุดเท่าที่ท่านจะจัดการ ได้ มิฉะนั้นสาขาคณะเลือดไทยพนัสฯ จะได้มาจัดการเองตามความเห็นชอบ

อนึ่ง คณะขอเรียนให้ท่านทราบว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวท่านควรจากการโอนศาสนาคริสต์เสียแล้วและรีบกลับใจมานับถือพุทธศาสนาเสียให้เร็วที่สุด หากท่านจะช่วยแพร่ข่าวนี้และได้ชักจูงบรรดาญาติมิตรตลอดสาธุศิษย์ของท่านให้กลับมานับถือพระพุทธศาสนาเสียด้วยจะเป็นการดีมาก”

การเขียนคาทอลิกของคณะเลือดไทยทั่วประเทศมีการใช้รูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การบังคับในเรื่องความคิดไปจนถึงการใช้ความรุนแรง ได้แก่ มีการประกาศว่าห้ามนับถือศาสนาของคนต่างด้าว มีพระราชบัญญัติ 2 เล่ม สำหรับคนไทยโดยเฉพาะ ถ้าคนไทยทำผิดกฎหมาย ต้องเจาะฝ่ามือเขาและฝ่าเท้า แล้วเอาเชือกหรือหวายร้อยทรมานไว้เป็น ตัวอย่าง จนกว่าเขาจะยอม และถ้าเป็นผู้หญิง ต้องถอดเสื้อหรือผ้าออกให้หมด แล้วให้มัดหรือแมลงเข้ากัดต่อยและถ้ายังไม่ยอมต้องเอาลวดสังกะสีไปทำเกลียว และแห่รุมทวาท หรืออวัยวะเพศ และดึงไปมาจนกว่าจะยอมเป็นพุทธ และวิธีการสุดท้ายมีการเตรียมเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ใช้หนีบขมับทั้งเข้าจนกว่าจะตาย รวมทั้งมีการค้า ประจาน ทูรจารบาทหลวง

ภายหลังการประชุมให้ละทิ้งศาสนาที่จัดขึ้นทั่วทุกแห่งในวันเดียวกันการเขียนทำได้อย่างอิสระ พวกผู้ก่อเหตุร้ายได้รวมตัวกันเป็น “คณะเลือดไทย” และอวดตัวว่าเป็นผู้ที่รัฐบาลสนับสนุน ในหมู่บ้านคริสตังหลายแห่ง ห้ามมิให้ทำกิจของศาสนาของตน มีการปิดวัด อารามนางชี

และคอยจับกุมผู้ขัดขืน แม้แต่สวดภาวนาในเรือนของตนก็ไม่ได้ โบสถ์ สำนักพระสังฆราช บ้านพัก พระสงฆ์ โรงเรียน สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า อารามนักบวชหญิง โรงครัว กำแพง ภูริธอดอน ที่ดินถูก ยึดครองโดยกลุ่มเลือดไทย ทำลายศาสนสมบัติของคาทอลิก เช่น จอกกอลิกซ์ ไม้กางเขนที่เสกแล้ว เครื่องมิชชาที่ใช้ในการทำพิธีกรรม เช่น ใช้นั่งเล่นเพื่อเยาะเย้ย ใช้น้ำหลังม้าขี่ เช็ดเท้า เช็ดกัน ฯลฯ ขโมยเงินและวัตถุมงคล (เครื่องประดับที่เป็นทองคำ) ทบทำลายวัตถุต่าง ๆ เช่น พระรูปของพระเยซู และนักบุญต่าง ๆ บังคับให้กราบไหว้พระพุทธรูป จับขัง ยิงปืนขู่ หรือยิงจริง กล่าวร้ายต่าง ๆ เอา ก้อนอิฐ ไม้ฟืน ขว้างปาฝาและหลังคาบ้าน แล้วได้เอาขวานฟันประตูพัง ได้พวกข้าราชการและพวก ครูคาทอลิกออกจากราชการ รวมทั้งมีการประชุมทุกวันเพื่อรับการอบรม พวกคริสตังที่ยังไม่ได้ละทิ้งศาสนาต้องมาแสดงตัวทุกวัน

การเบียดเบียนมิสชันนารีของคณะเลือดไทยก็ยังมีมิสชันนารีฝรั่งเศส 13 องค์ ถูกตำรวจ จับกุมเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน และถูกบังคับให้เดินทางมา กรุงเทพฯ โดยไม่สามารถทำอะไรได้เลย พวกเราตัดสินใจว่า มันจะดีกว่ามากถ้าพวกเขาจะเดินทางออกนอกประเทศชั่วคราวเพื่อไปอยู่ที่อื่นที่เป็นประโยชน์กว่า พวกเขาได้ออกเดินทางไปอยู่ในไคซินจินและกัมพูชาที่ ซึ่งพวกเขาได้ทำงาน อภิบาลของพวกเขาในหมู่คนญวนและคนจีนตามภาษาที่พวกเขาเข้าใจ นอกจากนี้ภราดาคณะเซนต์ คาเบรียล 13 รูป ได้รับคำสั่งห้ามทำการสอนเพราะพวกเขาเป็นชาวฝรั่งเศส ขณะเดียวกันต้อง เดินทางออกนอกประเทศ พวกเขาได้เดินทางไปอยู่ที่สิงคโปร์และอินเดียที่ซึ่งวิทยาลัยต่าง ๆ ที่พวกเขาเป็นเจ้าของตั้งอยู่ บรรดาภราดาที่เป็นชาวสเปนและชาวไทยก็ยังคงดำเนินการต่อไปในวิทยาลัย ต่าง ๆ ที่นี้ โดยมีพวกฆราวาสคอยช่วยเหลือ บรรดาภคินีคณะเซนต์ปอลเดอชาร์ตร และนักบวช หญิงคณะอัสสัมชัญ สัญชาติฝรั่งเศส ต้องเดินทางออกนอกประเทศเช่นเดียวกัน เพราะถูกห้ามทำ การสอน ได้มีบันทึกไว้ว่า บรรดาภราดา และนักบวชหญิงที่ทำหน้าที่เป็นครูเหล่านี้ได้ปฏิบัติตาม กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศได้ผ่านการสอบอย่างเป็นทางการและได้รับใบ ประกาศนียบัตรที่จำเป็นสำหรับการสอนตามที่ กระทรวงกำหนดมาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว

เหตุการณ์ต่าง ๆ จากการเบียดเบียนศาสนาคริสต์เริ่มรุนแรงขึ้น เช่น การปิดวัดวาอาราม การห้ามทำพิธีทางศาสนา การสังหารชาวคริสต์ 7 คน โดยตำรวจที่หมู่บ้านสองคอน จังหวัด นครพนม จากการปฏิเสธละทิ้งศาสนาจนเป็นเหตุการณ์ที่รู้จักกันในหมู่คาทอลิกว่าบุญราศีทั้ง 7 ที่ สองคอน บุญราศีเป็นคำที่พระสันตะปาปาประกาศให้เป็นเกียรติอย่างเป็นทางการแก่คนที่ได้ยอม สละชีวิตเพื่อรักษาความเชื่อของศาสนาคริสต์ หรือที่เรียกกันว่ามรณสักขี บุญราศีนี้ได้มีการพิสูจน์ ต่อไปว่าถ้ามีความเหมาะสมก็จะประกาศฐานะขึ้นเป็นนักบุญ เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตัว ของคริสต์ศาสนาทั่วโลก เหตุการณ์ความรุนแรงในการเบียดเบียนศาสนาคริสต์ได้ยุติลงเมื่อสงคราม อินโดจีนสิ้นสุดลง โดยไทยเป็นฝ่ายชนะ และได้ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงคืนมา แต่การได้ดินแดน

มาก็เป็นเพียงระยะสงครามโลกเท่านั้น เพราะหลังจากนั้น ไทยก็ต้องยกดินแดนให้กับฝรั่งเศสไปอีก (เสรี พงศ์พิศ, 2527, หน้า 200-201; ชีรพล กอบวิทยากุล, ม.ป.ป., หน้า 155-158)

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) กระทรวงมหาดไทยส่งหนังสือไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดในอีสาน และทั่วประเทศ อ้างว่าบาทหลวงไม่ได้ทำเฉพาะงานศาสนาด้วยใจบริสุทธิ์ แต่ยังพยายามช่วยเหลือฝรั่งเศสในช่วงสงคราม และได้ให้อำนาจและคำแนะนำพิเศษในการแก้ไข ปัญหาคาทอลิกแก่ข้าหลวงประจำจังหวัด และนายอำเภอรัฐบาลไทยเริ่มไล่บาทหลวงฝรั่งเศสออกจากภาคอีสานทั้งหมด เมื่อบาทหลวงออกไปก็ทำให้หมู่บ้านคาทอลิกขาดผู้นำ และปกครองง่ายขึ้น มีการจับบาทหลวงไทย ญวน ลาวเข้าคุก, ปิดโรงเรียนศาสนจักรคาทอลิกทั้งหมด บังคับให้ชาวคาทอลิกออกจากพื้นที่หรือไม่ให้เปลี่ยนศาสนา, ยึดอาวุธชาวคาทอลิก ห้ามไม่ให้ชาวคาทอลิกเดินทางออกนอกจังหวัด นอกจากนี้ได้นับอนุญาตพิเศษจากนายอำเภอ, มีการเรียกชาวคาทอลิกทั้งอำเภอให้เข้ามาร่วมการประชุมพิเศษเพื่อบังคับให้โอนศาสนา ยึดโรงเรียน โบสถ์ ทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดของชาวคาทอลิกมาเป็นของรัฐ ทำลาย รื้อถอน และวางเพลิงเครื่องหมายทางศาสนา โบสถ์ โรงเรียน ซึ่งบางกรณีเป็นฝีมือของคณะเถิดไทยที่ได้รับการอนุญาตจากตำรวจหรือนายอำเภอ และหากมีการแจ้งความตำรวจก็จะอ้างว่าไม่สามารถจัดการอะไรได้ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในหลายจังหวัด เช่น สกลนคร อุบลราชธานี พิชญโลก ที่รุนแรงที่สุดคือ ที่สกลนคร นครพนม หนองคาย (วิศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 32)

กลุ่มเถิดไทยที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง คือ “คณะไทย-คริสต์ สามเสน” หรือ “คณะไทย (คาทอลิก) สามเสน” โดยมีเริ่มต้นในชุมชนชาวญวนที่บริเวณโบสถ์นักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน ซึ่งในขณะนั้นบาทหลวงเจ้าอาวาสเป็นชาวฝรั่งเศสคือ บาทหลวงฌอง บัปติสตาปี (Jean Baptiste Tapie) ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมาตั้งแต่ พ.ศ. 2469 (ค.ศ. 1926) เมื่อเกิดกลุ่มคณะไทย – คริสต์ สามเสน กระแสการต่อต้านฝรั่งเศสจึงเริ่มต้นขึ้น จากเอกสาร “แถลงการณ์ การขอย้ายพ่อไมใช่เป็นการไล่พระ” ของกลุ่มดังกล่าวได้บ่งบอกถึงความพยายามที่จะขอให้พระสังฆราชเปร์รอส โยกย้าย บาทหลวงชาวฝรั่งเศสให้ออกไปจากโบสถ์นักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน และเรียกร้องให้ส่ง บาทหลวงชาวไทยมาปกครองโบสถ์แทน ดังที่ปรากฏในเอกสารลงวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) ความว่า

ในการขอย้ายบาทหลวงฝรั่งเศสไปครั้งนี้ คณะไทย – คริสต์ได้พิจารณาทุกแง่มุม ทั้งได้ปรึกษาพ่อบาทหลวงไทยหลายองค์แล้ว ไม่เห็นเป็นการบาปกรรมแต่อย่างใดเลย และมองไม่เห็นว่าจะเป็น การไล่พระอย่างไร เพราะเราต้องการเพียงเปลี่ยนตัวบาทหลวงฝรั่งเศส ให้เป็นบาทหลวงไทยเท่านั้น เราทั้งหลายเป็นคนไทยเกิดมาในแผ่นดินไทย ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขจากรัฐบาลไทยมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายชั่วคนมาแล้วเราจึงต้องพยายามทุกทางที่จะสนองคุณชาติบ้านเมือง แต่ทว่าชั่ว

แต่รักชาติไม่แสดงให้ปรากฏด้วยการกระทำ หาเป็นการเพียงพองไม่ (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 เรื่อง “จดหมาย Confidential ลงวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2483)

และเหตุผลที่ต้องการย้ายบาทหลวงฝรั่งเศสไปนั้น เนื่องจากเหตุการณ์ที่ไทยมีกรณีพิพาทเรื่องดินแดนกับฝรั่งเศส ทำให้กระแสความเกลียดชังชาวฝรั่งเศสเพิ่มมากขึ้น ดังที่ปรากฏในเอกสารว่า (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 เรื่อง “จดหมาย Confidential ลงวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2483)

“... ก็เมื่อพ่อบาทหลวงฝรั่งเศสยังถือชาติอยู่ และชาวฝรั่งเศสก็กำลังเป็นที่เกลียดชังของประชาชนชาวไทยทั่วไป เพราะ โกงเอาแผ่นดินของไทยไปมากเช่นนี้แล้ว ขอให้เราทั้งหลายคิดว่า ถ้าวัดเซนต์ฟรังค์ยังมีพ่อเจ้าวัดเป็นคนฝรั่งเศสอยู่ ประชาชนชาวไทยเขาจะมองพวกเราไปในแง่ใด เขาต้องนึกว่าเราฝักใฝ่อยู่กับฝรั่งเศสหรือตกอยู่ใต้อิทธิพลฝรั่งเศส ถึงแม้ว่าพวกเราไม่ชอบฝรั่งเศส และจงรักภักดีต่อประเทศไทยเพียงใด แต่เมื่อคนอื่น ๆ เขาเข้าใจดังนั้นแล้ว ถ้าเราไม่คิดแก้ไขปิดปากเหตุร้ายเหล่านี้ให้ดีขึ้น ผลร้ายก็จะมีแต่พวกเราเหลือที่จะพรรณนาได้”

นอกจากแถลงการณ์ฉบับดังกล่าวแล้ว ยังได้มีการรื้อออกหนังสือแถลงการณ์ออกมาอีกคือ “แถลงการณ์ศาสนิกชนที่ดีต้องเป็นพลเมืองดี” ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 เรื่อง “จดหมาย Confidential ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453) และประกาศลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 เรื่อง “จดหมาย Confidential ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453) เนื้อหาของเอกสารทั้งสองฉบับนี้ก็ยังคงอยู่ที่ความพยายามที่จะโยกย้ายบาทหลวงชาวฝรั่งเศสให้ออกไปจากชุมชน อีกทั้งมีส่วนที่เป็นของความส่อไปถึงบรรดาคริสตัง เพื่อให้ตระหนักถึงความเป็นไทย ดังที่กล่าวในเอกสาร ดังนี้ (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 เรื่อง “จดหมาย Confidential ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453)

“พี่น้องทั้งหลาย ขอให้เราจงเร่งปรับปรุงตัวให้ทันสมัย ขอให้พวกเราจงใช้มันสมองในการถือศาสนา อย่าถืออย่างมงายหลับหูหลับตา ในฐานะที่เป็นศาสนิกชน เรานับถือศาสนา แต่ในฐานะที่เป็นพลเมือง เราต้องรักชาติและเสียสละเพื่อชาติ... ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องได้พ่อบาทหลวงได้ ที่จงรักภักดีต่อชาติไทยมาปกครองพวกเรา จึงจะสมกับที่พวกเราเป็นคนไทย เกิดมาในแผ่นดินไทย ... เวลานี้พ่อบาทหลวงไทยที่มีความรู้ความสามารถก็มีอยู่เป็นอันมาก และในประเทศจีน ญี่ปุ่น อินเดีย และอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย เขาก็พากันใช้บาทหลวงที่เป็นคนชาติพื้นเมืองทั้งนั้น ไม่มีใครเขายอมให้บาทหลวงที่เป็นคนต่างชาติดำปกครองเลย”

จากกรณีที่เกิดกลุ่มคนคณะไทย – คริสต์ สามเสน ทำให้วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ขณะที่บาทหลวงดาปีกำลังทำพิธีในโบสถ์ ได้มีบางคนนำไม้กระดานมาตอกประตูปิด

บ้านพักบาทหลวงและได้นำนักเลงมาจับไล่บาทหลวงตาปีเพื่อขับไล่บาทหลวงตาปีให้ออกไปจากสามเสน หรือในกรณีของโบสถ์แม่พระประจักษ์ ปากคลองท่าลาด ฉะเชิงเทรา ซึ่งได้มีจดหมายขอให้พระสังฆราชเปร์รอสเปลี่ยนตัวบาทหลวงไทยมาแทนบาทหลวงฝรั่งเศส เพราะเนื่องจากเห็นว่าศาสนาได้เสื่อมลงเนื่องจาก “บาทหลวงที่มีสัญชาติเป็นศัตรูแก่ชาติไทย” (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, แฟ้มที่ 111 จดหมาย Confidential เรื่อง “จดหมายของคณะโรมันคาทอลิกวัดแม่พระประจักษ์ ปากคลองท่าลาด ถึงพระสังฆราชเรอเนเปร์รอส ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2483)

นอกจากนี้ยังมีการออกใบปลิวเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสและศาสนาคริสต์โดยมีจุดยืนเพื่อ “ช่วยกันขับไล่ชนชาติที่เป็นศัตรูของเรา ให้เขานำลัทธิอันแสนอุบาทว์นี้ออกไปเสียจากแหลมทอง แล้วญาติพี่น้องของเราที่หลงมกมายอยู่ จะได้กลับมายังแนวทางเดิมที่บรรพบุรุษของเราได้ต่อสู้สร้างสมไว้เพื่อลูกหลาน” (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารหมายเลข 178 เรื่อง “ใบปลิวคณะเลือดไทย สาขาพนัสนิคม ลงวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 2484) ที่เชียงใหม่ก็ได้มีการต่อต้านศาสนาคริสต์เช่นกัน โดยที่ “คณะเลือดไทยได้พร้อมใจกันไม่ยอมทำการติดต่อกับพวกบาทหลวงและนางชี ตลอดจนพวกที่นิยมลัทธิศาสนาโรมันคาทอลิก มีอาทิไม่ยอมขายอาหารให้แก่คนจำพวกนี้ โดยที่ถือว่าคนจำพวกนี้เป็นศัตรูของชาติไทย” (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารหมายเลข 178 เรื่อง “ใบปลิวคณะเลือดไทย สาขาพนัสนิคม ลงวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2484)

“เกิดความรุนแรงมากในช่วงนี้ รวมไปถึงการฆาตกรรมบาทหลวงนิโคลัส ซึ่งถูกจับที่โคราชปี 2484 เพราะถูกกล่าวหาว่าเป็นแนวที่ห้า บาทหลวงนิโคลัสถูกคุมขังนาน 3 ปี และเสียชีวิตด้วยวัณโรคที่ติดต่อกันในคุก อีกกลุ่มคือ 7 martyrs of Thailand ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ฟิลิป ซองส์ สอนศาสนาอยู่ที่บ้านสองคอนในนครพนม (ปัจจุบันอยู่ในมุกดาหาร) ดำรวจสั่งให้เขาเลิกสอนศาสนาแต่เขาไม่ยอม จึงถูกตำรวจยิงตายขณะเดินทางอยู่ในป่ามุกดาหาร ที่นี้ยังมีกลุ่มสตรีสอนศาสนาคาทอลิกที่ถูกตำรวจยิงตายอีกด้วย” (วิศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 32)

จากเหตุการณ์นี้พบว่ากระทรวงมหาดไทยในกรุงเทพฯ ไม่ได้สั่งให้นายอำเภอ ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือตำรวจดำเนินการฆ่าคน แต่คำสั่งของกระทรวงก็ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ตึงเครียด และเอื้อให้เกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้น “ข้อความสำคัญในหนังสือของข้าหลวงประจำจังหวัดนครพนมที่แจ้งไปยังมหาดไทยเกี่ยวกับการควบคุมชาวคาทอลิกในนครพนมมีอยู่ว่า “มิได้หยุดยั้งตามนโยบายที่จะให้ศาสนาโรมันคาทอลิกหมดสภาพไปจากประเทศไทย” นี่เป็นการพิสูจน์ว่ารัฐบาลมีเจตนาจะไล่ศาสนาจักรคาทอลิกออกจากประเทศทั้งหมด ไม่ได้ต้องการเพียงควบคุมชาวคาทอลิกไม่ให้ช่วยฝรั่งเศส นอกจากนี้หนังสือที่กระทรวงมหาดไทยส่งไปถึงข้าหลวงประจำจังหวัด

ยังได้ชี้แจงวิธีการ 3 ประการที่จะควบคุมและไล่คาทอลิกออกจากประเทศคือ หนึ่ง ปิดโรงเรียน ปิดโบสถ์ สอง ยึดโบสถ์เพื่อใช้เป็นโรงเรียนของคนไทย สาม บังคับชาวคาทอลิกให้โอนศาสนามาเป็นพุทธ” (วิศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 32)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้คนไทยหลายคนจะปฏิบัติตามหลักของคณะเลิศจิตไทยซึ่งมีลักษณะชาตินิยมสุดโต่ง แต่รัฐบาลไทยก็ไม่ได้เริ่มควบคุมชาวคาทอลิกอย่างจริงจังจนกว่าสงครามระหว่างไทยกับฝรั่งเศสจะสิ้นสุดลงในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) “หลังการต่อสู้หยุดลง และอยู่ในระหว่างการเจรจายุติสงคราม รัฐบาลไทยจึงเริ่มสั่งข้าหลวงประจำจังหวัดให้แก้ปัญหาคาทอลิก จุดนี้สำคัญมาก เพราะพิสูจน์ว่าการเบียดเบียนศาสนาไม่ได้เกิดระหว่างสงครามเพียงอย่างเดียว (War Hysteria) แต่มีรัฐบาลที่ได้วางแผนแก้ปัญหาคาทอลิกตั้งแต่แรกเริ่ม ไม่ใช่จำเป็นต้องทำเพราะอยู่ในระหว่างสงคราม เนื่องจากสงครามสิ้นสุดลงแล้วจึงจะเริ่มมีการควบคุมแก้ไขปัญหาคาทอลิก” (วิศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 31 - 32)

ทางด้านอธิบดีกรมตำรวจเมื่อได้รับการร้องเรียนในเรื่องของบุคคลบางกลุ่มที่ก่อความไม่สงบภายในประเทศ จึงได้ออกประกาศลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เพื่อระงับเหตุต่าง ๆ ไม่ให้ลุกลามไปมากกว่านี้ ซึ่งรายละเอียดของคำสั่งนี้มีใจความว่า

1. ให้ระงับการเดินขบวนการเมืองโดยทั่วไป
2. ให้ระงับการใช้วาจา การตีพิมพ์หรือจัดเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ ภาพที่

กระทบกระเทือนระหว่างบุคคล ระหว่างหมู่คณะ และกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ แม้แต่เชลยศึก ซึ่งตกมาอยู่ในความคุ้มครอง ก็เป็นไมสมควรที่จะให้มีการกระทบกระเทือนเช่นเดียวกัน

3. ระงับการเลียดสี ชูเชื้อ หรือบังคับในเรื่องศาสนา (พล ต, ต, อดุล อดุลเดชจรัส, “ประกาศกรมตำรวจเรื่องการปฏิบัติของประชาชนในบางกรณี,” ประมวลวัน (4 กุมภาพันธ์ 2484, หน้า 22)

นอกเหนือจากกรณีที่ได้กล่าวมาแล้ว บาทหลวงไทยอีก 2 ท่าน คือ บาทหลวง โทนา แซนเนอวิเชอร์ และบาทหลวงอังเดร พลอย โรจนเสน ได้เขียนจดหมาย ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ร้องเรียนต่อพระสังฆราชเปร์รอส จากจดหมายนี้ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ภายในของมิสซังสยามในช่วง พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) ความโดยสรุปว่า

ความยุ่งยากในเรื่องงานแห่งพระศาสนาก็คือ การแตกแยกกันเป็นเหล่าเป็นก๊กในระหว่างพระสงฆ์ไทยกับพระสงฆ์ฝรั่ง ต่างฝ่ายต่างถือทิฐิมานะไม่มีความรักสามัคคีต่อกัน ทั้งนี้ก็เนื่องจากการปกครองที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่สม่ำเสมอ เช่น วัดที่มั่งคั่งบริบูรณ์ ย่อมมีเจ้าวัดเป็นพระสงฆ์ฝรั่งเสมอเป็นธรรมดา ส่วนพระสงฆ์ไทยโดยมากไปอยู่ที่วัดยากจน ต้องตะเกียกตะกายหา

เข้ากินคำ ไม่ช่วยขวยหา ก็ไม่มีสิ่งที่ต้องการด้วยจำเป็นมิสซังไม่เคยได้ช่วยเท่าไร (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, กล้องที่ 55 แฟ้มที่ 3 จดหมายทั่วไป (ค.ศ. 1941) (พ.ศ. 2484) เรื่อง “จดหมายของบาทหลวงชาวไทย ถึงพระสังฆราชเรอเนแปร์รอส ลงวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1941)

และในจดหมายฉบับเดียวกัน ได้แสดงทัศนคติต่อการที่พระสังฆราชแปร์รอสจะเรียก บาทหลวงฝรั่งเศส ให้กลับเข้ามาในประเทศไทย หลังจากที่อยู่ติดกรมตำรวจได้ประกาศลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) อนุญาตให้ชาวฝรั่งเศสเข้ามาในประเทศไทยได้ตามปกติ โดยในจดหมายได้กล่าวว่า (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, กล้องที่ 55 แฟ้มที่ 3 จดหมายทั่วไป (ค.ศ. 1941) เรื่อง “จดหมายของบาทหลวงชาวไทย ถึงพระสังฆราชเรอเนแปร์รอส ลงวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1941)

“ความยุ่งยากต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแต่เบื้องต้นก็เหลือที่จะทนแล้ว แต่ถ้าหากพระคุณเจ้าจะให้พระสงฆ์ฝรั่งเศสเข้ามาบริหารกิจการงานร่วมกับพระสงฆ์ไทยอย่างเดิม ก็อาจจะเกิดความยุ่งเหยิงกันอย่างยาวนานใหญ่อีก คือ คนไทยในเวลานี้ยังเกลียดชังฝรั่งเศสอยู่มาก ไม่ชอบให้ฝรั่งเศสมาติดต่อกับเขา และคาทอลิกหลาย ๆ แห่ง เพราะกลัวจะเป็นภัยแก่เขา จึงได้ร้องขอความกรุณา ขอย่าให้พระสงฆ์ฝรั่งเศสกลับมาปกครองพวกเขาอีกเลยนอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์จำนวนมากซึ่งเป็นชาติไทย ไม่ยอมทำงานร่วมกับพระสงฆ์ฝรั่งเศส เพราะกลัวจะไม่ปลอดภัย และอีกนัยหนึ่งคือ ถ้าพลาดเข้าคุกแล้วก็ไม่มีใครจะช่วยได้”

แต่อย่างไรก็ตามบาทหลวงฝรั่งเศสก็ได้กลับเข้ามาทำงานในมิสซังสยามตามเดิม และการเผยแผ่ศาสนาที่ดำเนินต่อไป

การต่อต้านศาสนาคริสต์โดยกลุ่มเลือดไทยดำรงมาเป็นเวลา 5 ปี พ.ศ. 2483 – 2487 (ค.ศ. 1940 - 1944) คือเมื่อมีคำสั่งลับของกรมตำรวจที่ 6/2483 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483 ถึงแม่ฝรั่งเศสจะยอมเซ็นสัญญาข้อตกลงที่เมืองไซ่ง่อนคืนดินแดนให้แก่ประเทศไทยตามที่ไทยเรียกร้องทุกประการในวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) จอมพลป. ได้ออกแถลงต่อหนังสือพิมพ์ว่า นับจากวันนี้เป็นต้นไปห้ามมิให้มีการทำร้ายชาวฝรั่งเศสและต่อต้านประเทศฝรั่งเศส รวมถึงการออกคำสั่งที่ 9/2484 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เพื่อยกเลิกคำสั่งให้จัดการกับคนเชื้อชาติฝรั่งเศสตามที่กล่าวข้างต้น แต่การขบวนการต่อต้านศาสนาคริสต์ก็ยังทำการเคลื่อนไหวอยู่ดังจะเห็นได้จากจดหมายของพระสังฆราชแปร์รอส ถึงบรรดาเพื่อนพระสงฆ์ ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) พระคุณเจ้าบันทึกว่า

“มีการลงนามในข้อตกลงระหว่างอินโดจีนและประเทศไทยเมื่อ 4 วันก่อน การลงนามจะมีผลอย่างไร พวกเราจะเห็นกันในไม่ช้า ความเกลียดชังต่อศาสนาคาทอลิกได้ลดความรุนแรงลง

เล็กน้อยที่กรุงเทพฯ แต่เพิ่มทวีขึ้นที่จันทบุรี ที่ซึ่งพวกพระสงฆ์และพวกนักบวชหญิงไม่สามารถออกจากที่อยู่ได้”

กระบวนการต่อต้านคริสต์ศาสนาโดยการนำของกลุ่มเถิดไทยภายใต้การจัดตั้งของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ยุติการเคลื่อนไหวเมื่อเกิดการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) จอมพลป. ถูกคุมขัง และนายควง อภัยวงศ์ ได้ขึ้นมาเป็นรัฐมนตรีแทน หลังจากนั้นไม่นานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ได้ประกาศนโยบายเสรีภาพในการนับถือศาสนาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ดังนั้นพระสังฆราชแปรอสจึงได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยคนใหม่เพื่อขอร้องให้มีการปฏิสังขรณ์สิ่งที่ได้รับความเสียหายจากการเบียดเบียนศาสนาที่ผ่านมา

ถึงแม้การพิพาทระหว่างไทย – ฝรั่งเศสจะเบาบางลงตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) แต่ก็พบหลักฐานที่ชี้ว่า ในบางพื้นที่การพยายามบังคับให้ชาวคาทอลิกเปลี่ยนศาสนา ความเชื่อที่ว่าผู้ที่นับถือคาทอลิกไม่ใช่คนไทย ความพยายามขับไล่ศาสนจักร และชาวคาทอลิกออกจากพื้นที่ การปฏิเสธจากข้าหลวงประจำจังหวัดไม่ให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในโบสถ์ การก่อวินาศกรรมทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายร่างกายบาทหลวง รวมถึงการจับกุมชาวคาทอลิกก็ยังคงดำเนินต่อไป ดังวาทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า (วริศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 32 - 33)

“การเบียดเบียนทางศาสนาในไทยได้ดำเนินต่อเนื่องไปจนกระทั่งจอมพล ป. สิ้นสุดสถานการณ์เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) เพราะหลังจากนั้นไทยเห็นว่า ญี่ปุ่นคงจะแพ้สงคราม รัฐบาลใหม่ของควง อภัยวงศ์ จึงต้องการเตรียมประเทศเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปโดยคาดว่าจะอังกฤษ และสหรัฐฯ คงจะชนะสงครามจึงพยายามนำไทยออกห่างจากญี่ปุ่น เดือนธันวาคม พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) กระทรวงมหาดไทยได้ส่งหนังสือไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อให้คืนทรัพย์สินสมบัติของชาวคาทอลิก โบสถ์ โรงเรียน และทุกสิ่งทุกอย่าง ในเดือนเดียวกันอนุญาตให้จัดการประชุม เข้าโบสถ์ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และให้บาทหลวงทำการเผยแพร่ศาสนาต่อไปได้ การเบียดเบียนทางศาสนาในเมืองไทยจึงลดลง”

จากที่ได้เกริ่นถึงการเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อญี่ปุ่นได้เสนอตัวเพื่อเป็นคนกลางเจรจาไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ในที่สุดการเจรจาไกล่เกลี่ยก็ได้บรรลุข้อตกลงในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) โดยมีการลงนามในอนุสัญญาสันติภาพ ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งตามอนุสัญญาสันติภาพนี้ประเทศไทยได้รับดินแดนแคว้นหลวงพระบาง ผังขวางแม่น้ำโขง แคว้นจำปาศักดิ์ และแคว้นเขมร (มณฑลบูรพา) กลับคืนจากฝรั่งเศส และเมื่อกรณีพิพาทได้ยุติลง ทางราชการไทยก็ได้ประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ.

1941) ต่อมาได้มีคำสั่งของ พล.ต.ต. อุดล อุดลเดชจรัส ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, 2552, หน้า 189 – 193) อนุญาตให้ชาวฝรั่งเศสเข้ามาในประเทศไทยได้ตาม ปรกติ คำสั่งดังกล่าวมีใจความว่า

ตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 6/2483 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2483 (ค.ศ. 1940) และคำสั่ง 1/2483 ลงวันที่ 6 มกราคม 2483 (ค.ศ. 1940) เรื่องจัดการคนเชื้อชาติฝรั่งเศสในบางกรณี ในการเข้ามาในราชอาณาจักรหรือผ่านหรืออยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนจนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิดนั้น บัดนี้สมควรยกเลิกคำสั่งที่กล่าวนี้ได้แล้ว ฉะนั้นให้ยกเลิกคำสั่งทั้งสองฉบับนั้นเสีย ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เป็นอันว่าคนเชื้อชาติฝรั่งเศส (คนฝรั่งเศสแท้) จะเดินทางเข้ามาหรือผ่านหรือพักอาศัย หรือมีถิ่นที่อยู่ในจังหวัดใดในราชอาณาจักรก็ได้ แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายสำหรับการนั้น (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารหมายเลข 191 เรื่อง “คำสั่งยกเลิกที่ให้จัดการแก่คนเชื้อชาติฝรั่งเศสในบางกรณี ของพล.ต. อุดล อุดลเดชจรัส ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2484) เมื่อเหตุการณ์ต่างเข้าสู่ภาวะปรกติ พระสังฆราชเปร์รอสจึงได้เรียกตัวบาทหลวงฝรั่งเศสให้กลับเข้าในประเทศไทยอีกครั้ง

ดังนั้นการต่อต้านศาสนาคริสต์โดยกลุ่มเลือดไทยดำรงมาเป็นเวลา 5 ปี พ.ศ. 2483 - 2487 (ค.ศ. 1940 - 1944) จึงยุติลง จอมพลป. ได้ออกแถลงต่อหนังสือพิมพ์ว่านับจากวันนี้เป็นต้นไปห้ามมิให้มีการทำร้ายชาวฝรั่งเศสและต่อต้านประเทศฝรั่งเศส รวมถึงการออกคำสั่งที่ 9/2484 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เพื่อยกเลิกคำสั่งให้จัดการกับคนเชื้อชาติฝรั่งเศสตามที่กล่าวข้างต้น แต่การขบวนการต่อต้านศาสนาคริสต์ก็ยังทำการเคลื่อนไหวอยู่ ดังจะเห็นได้จากจดหมายของพระสังฆราชเปร์รอส ถึงบรรดาเพื่อนพระสงฆ์ ลงวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) พระคุณเจ้าบันทึกว่า

“มีการลงนามในข้อตกลงระหว่างอินโดจีนและประเทศไทยเมื่อ 4 วันก่อน การลงนามจะมีผลอย่างไร พวกเราจะเห็นกันไม่ช้า ความเกลียดชังต่อศาสนาคาทอลิกได้ลดความรุนแรงลงเล็กน้อยที่กรุงเทพฯ แต่เพิ่มทวีขึ้นที่จันทบุรี ที่ซึ่งพวกพระสงฆ์และพวกนักบวชหญิงไม่สามารถออกจากที่อยู่ได้”

กระบวนการต่อต้านคริสต์ศาสนาโดยการนำของกลุ่มเลือดไทยภายใต้การจัดตั้งของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามได้ยุติการเคลื่อนไหวเมื่อเกิดการรัฐประหาร โค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป.ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) จอมพลป.ถูกคุมขังและนายควง อภัยวงศ์ ได้ขึ้นมาเป็นรัฐมนตรีแทน หลังจากนั้นไม่นานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ได้ประกาศนโยบายเสรีภาพในการนับถือศาสนาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ดังนั้นพระสังฆราชเปร์รอสจึงได้เข้าพบ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยคนใหม่เพื่อขอร้องให้มีการปฏิสังขรณ์สิ่งที่ได้รับความเสียหายจากการเบียดเบียนศาสนาที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดีจากเหตุการณ์การเบียดเบียนศาสนาที่เกิดขึ้น พบว่าความคิดที่มีต่อคริสต์ศาสนาในสมัยนี้ยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงมากนัก เนื่องจากคริสต์ศาสนิกายโรมันคาทอลิก โดยเฉพาะพวกบาทหลวงคาทอลิกแทบจะไม่มีส่วนสมคบกับอำนาจทางการเมืองของฝรั่งเศสดังเช่นอดีต โดยคาทอลิกได้วางฐานะของคริสต์ศาสนาให้อยู่เหนือความเป็นรัฐชาติก็คือ

“เขาต้องการแสดงให้เห็นว่าศาสนาคาทอลิกกับประเทศฝรั่งเศสเป็นสิ่งเดียวกัน โดยถือว่าพวกคาทอลิกรักประเทศฝรั่งเศสราวกับเป็นประเทศของตน ซึ่งทุกคนที่นี้รู้ดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่จริงโดยสิ้นเชิง ศาสนาคาทอลิกเป็นศาสนาสากล ไม่ใช่ศาสนาของประเทศใดประเทศหนึ่ง”

นอกจากนี้บทบาทของพระสังฆราชเวย์ในฐานะผู้นำคาทอลิกที่พยายามระงับตัวไม่เข้าไปยุ่งกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับกรณีการพิพาททางการเมืองครั้งนี้ แต่กลับเข้าข้างประเทศไทยเสียอีก เช่น การที่ท่านได้ขัดขวางเรือรบฝรั่งเศสที่เข้ามาปิดปากอ่าวมิให้ยังเข้ามาในกรุงเทพ (เสรี พงศ์พิศ, 2527, หน้า 170-171) กล่าวคือเมื่อนายออกุสต์ ปาวี กงสุลฝรั่งเศสจะสั่งให้เรือปืนของฝรั่งเศสถล่มกรุงเทพในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 (ค.ศ. 1893) เพื่อบีบให้สยามยอมมอบดินแดนลาว ตะวันออกทั้งหมดของฝั่งแม่น้ำโขงทั้งหมดให้กับฝรั่งเศส ดังนั้นจึงส่งคนให้ไปตามพระสังฆราชเวย์มาพบ และสั่งให้มิสชันนารีทั้งหมดมาอยู่ที่สถานกงสุลฝรั่งเศส พระสังฆราชเวย์ได้ปฏิเสธคำสั่งดังกล่าวและขอร้องให้นายปาวีไม่ยิงถล่มกรุงเทพ แต่หาทางประนีประนอมโดยสันติแทน (สุรัช ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป., หน้า 184-185)

หรือในกรณีที่ฝรั่งเศสได้เข้ายึดจันทบุรีในระหว่าง พ.ศ. 2436 - 2447 (ค.ศ. 1893 - 1904) ได้นำความไม่พอใจมาสู่ชาวไทยอย่างมาก แต่คริสตังที่จันทบุรีไม่ได้แสดงปฏิกิริยาต่อทหารฝรั่งเศส ตรงกันข้ามพวกเขาได้ชมเชยความศรัทธาของบรรดาทหารเหล่านั้นด้วย (โรเบิร์ต กอสเต, 2547, หน้า 280) แต่เคราะห์ดีที่เหตุการณ์ไม่ได้เป็นดังที่พระสังฆราชคาดว่าจะเป็นเช่นนั้น เช่น กรณีของกรมหลวงพิชิตปรีชากร ขณะที่ทรงดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ประจำแคว้นลาวได้ ได้ทรงช่วยเหลือคริสตังใหม่ราว 6,000 คน ที่ถูกไล่ความ และรังควานทางอีสาน เช่นเดียวกับเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ (สมเด็จพระยาเทววงศ์วโรปการ) ก็ได้ทรงช่วยเหลือคริสตังที่กรุงเทพฯ พวกคริสตังจึงไม่ถูกรบกวนอย่างจริงจังแม้ว่าข้าราชการผู้น้อยและประชาชนจะแสดงความเกลียดชัง พระสังฆราชเวย์เองก็ได้ระงับไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในกรณีพิพาททางการเมืองครั้งนี้ เมื่อมีใครถามความคิดเห็นส่วนตัวของท่าน ท่านมักจะวางตัวเป็นกลาง และค่อนข้างที่จะเข้าข้างฝ่ายไทย ท่าทีของท่านในกรณีนี้เป็นที่พึงพอใจอย่างมากจากรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การที่พระสังฆราชเวย์เลือกที่จะไม่สมคบกับฝรั่งเศสนั้นมีเหตุผลทางศาสนา คือ โอกาสเผยแผ่ศาสนาในช่วงที่รัฐไทยยอมให้มีเสรีภาพทางศาสนา ดังคำกล่าวที่ว่า “ความขัดแย้งทางการเมืองทำให้การกลับใจเป็นจำนวนมากต้องหยุดชะงักอย่างฉับพลัน” (สุรัช ชุ่มศรีพันธุ์, ม.ป.ป., หน้า 204)

ท่าทีของพระสังฆราชเวย์ดังกล่าวเป็นที่พอพระทัยแก่พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากหนังสือที่สมเด็จพระยาเทววงศ์วโรปการเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสถึงคุณพ่อโกลมเบต์ อุปสังฆราชในโอกาสที่พระสังฆราชถึงแก่กรรมภาพวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2452 (ค.ศ. 1909) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่ดีของรัฐบาลสยามในสมัยนั้นต่อพระสังฆราชเวย์ ดังวาทกรรมเชิงเรื่องเล่า (James T. Bretzke, S.J., S.T.D., n.d.) ที่ว่า (จิรพล กอบวิทยากุล, ม.ป.ป., หน้า 114)

“ข้าพเจ้าได้รับข่าวมรณภาพของเจ้าคุณพระสังฆราชเวย์ ซึ่งท่านแจ้งมาโดยหนังสือลงวันที่ 21 เดือนนี้ ด้วยความเศร้าสลดใจอย่างสุดซึ้ง ข้าพเจ้าได้นับข่าวนี้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงทราบทันที

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดจนคณะเสนาบดีทรงรู้สึกดีนตื้นพระทัยในข่าวนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะเรารู้สึกว่าพระสังฆราชเวย์ได้เป็นมิตรที่จริงใจยิ่งคนหนึ่งของประเทศไทยตลอดมา ความเสียสละของท่านเพื่อความก้าวหน้าทางศีลธรรมของประเทศ ซึ่งคุณพ่อและคณะมิสชันนารีคาทอลิกแห่งประเทศไทย ทำการส่งเสริมเป็นอันดีนั้นจะจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์แห่งชาติของเรา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบดีว่าไม่มีถ้อยคำใดจะแสดงความเสียใจสุดซึ้งของเราให้สมกับการสูญเสียครั้งนี้ได้ พระองค์ทรงปรารถนาให้คุณพ่อและคณะมิสชันนารีคาทอลิกทั้งหมดทราบว่า เมื่อเห็นอุปนิสัยจิตใจสูงกับงานอันยิ่งใหญ่และน่าสรรเสริญของท่านในประเทศนี้ อันเป็นงานที่อยู่ในรัชสมัยของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและรัฐบาลของพระองค์ไม่เคยถือพระสังฆราชเวย์ผู้วายชนม์เป็นคนต่างชาติ และประเทศไทยสมควรจะได้รับการแสดงความเศร้าสลดในมรณภาพนี้เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศสและมิสซังคาทอลิก

ข้าพเจ้าหวังว่าคุณพ่อจะแจ้งความรู้สึกของเรานี้ให้คณะมิสซังคาทอลิกทราบ โดยทั่วกัน”

การพยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองของมิสชันนารีคาทอลิกนั้นอาจเกิดจากแนวคิดในการเผยแพร่ศาสนาที่ถือเป็นหลักยึดในการทำงาน เนื่องจากในปี พ.ศ. 2203 (ค.ศ. 1660) ที่ได้มีการก่อตั้งคณะมิสซังต่างประเทศขึ้นในปี พ.ศ. 2203 (ค.ศ. 1660) เพื่อทำงานเผยแพร่ศาสนาในดินแดนต่าง ๆ ของโลกโดยตรง ในปี พ.ศ. 2205 (ค.ศ. 1662) กระทรวงการเผยแผ่ศาสนาได้มอบหมายให้คณะมิสซังต่างประเทศมาทำการเผยแพร่ศาสนาในตะวันออกไกล คณะมิสซัง

ต่างประเทศจึงได้ส่งพระสังฆราช 3 องค์มาเป็นผู้แทนของพระสันตะปาปาในประเทศจีน โคชินจิ้น ดังเคย

ในโอกาสนี้กระทรวงเผยแผ่ความเชื่อได้พิมพ์คู่มือมิสซันนารีเพื่อเป็นแนวทางเผยแผ่ศาสนาให้กับสังฆราชทั้งสามในปี พ.ศ. 2206 (ค.ศ. 1663) คู่มือมิสซันนารีมีเนื้อหาเป็นหลักการที่ต้องนำไปประยุกต์สำหรับงานเผยแผ่ศาสนาในตะวันออกไกล โดยข้อที่มีความสำคัญกับแนวคิดนี้คือ ข้อที่ 3 4 และ 5 ดังนี้ (เสรี พงศ์พิศ, 2527, หน้า 15-18; Alexander III, 1659 ; ชีรพล กอบวิทย์กุล, ม.ป.ป., หน้า 25)

ข้อที่ 3 ห้ามมิสซันนารีเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองและกิจการของรัฐดังเนื้อหาที่ว่า สมณะกระทรวงได้ห้ามเรื่องนี้อย่างชัดเจนและจริงจัง และจะยังคงทำเช่นนี้ต่อไป สมณะกระทรวงจะรู้สึกผิดหวังอย่างมากถ้ามิสซันนารีคนใดเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง หรือถูกล่อลวงให้เข้าไปเกี่ยวข้อง เนื่องจากจะเป็นการทำลายคริสต์ศาสนา และหันเหมิสซันนารีจากหน้าที่ของตน หรือไม่ควรมีความหวังมากกว่าโดยวิธีนี้จะช่วยเผยแผ่ศาสนาและทำให้ความเชื่อขยายตัวได้อย่างกว้างขวางก็ตาม

ข้อที่ 4 ให้มิสซันนารีมีความอดกลั้นอดทน เมื่อได้รับความลำบากและถูกเบียดเบียน “ท่านอย่าวิพากษ์วิจารณ์กิจการงานของบรรดาผู้ใหญ่ (ฝ่ายบ้านเมือง) เหล่านั้น แม้พวกเขาเหล่านั้นจะเบียดเบียนท่าน ท่านอย่ากล่าวหาพวกเขาทำทารุณ อย่าติเตียนในเรื่องความประพฤติของเขา แต่ขอให้รอคอยด้วยความอดทน ให้พระเป็นเจ้าทรงบรรเทาใจท่าน”

ข้อที่ 5 หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย ไม่คบหาผู้มีอิทธิพล

“ในการประกาศพระวาจาของพระเป็นเจ้าที่ดี ในการ โปรดศีลศักดิ์สิทธิ์ที่ดี ท่านจงระวังมิให้คนอื่นเข้าใจว่าท่านประสงค์จะก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือการกบฏขึ้นด้วยการชุมนุม แต่ท่านจงพยายามให้คริสตังที่ไปร่วมพิธีเพื่อการฉลองธรรมล้ำลึก ประชุมกันอย่างสงบเรียบร้อย ในการประชุมดังกล่าวนี้ขออย่าให้คริสตังพูดเรื่องการเมือง นอกจากเรื่องของศาสนา ท่านและธรรมทูตของท่านอาจจะพึ่งพาอาศัยคนของรัฐบาลเป็นบางเวลา และอย่าขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ฝ่ายบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่มิมีอิทธิพล จนท่านต้องกลายเป็นบริวารของเขาไปเสียทุกอย่าง แทนที่จะเป็นคนรับใช้ของคนทั้งประเทศ ฉะนั้นขอเตือนท่านอย่าผูกมัดตัวเองกับบุญคุณมากมายที่จะได้รับ เพราะบุญคุณเหล่านั้นจะไม่เป็นประโยชน์ทั้งต่อส่วนรวม ทั้งจะปิดปากท่านไม่ให้กล้าติเตียนผู้ที่ท่านเป็นหนี้บุญคุณนี้ได้อย่างอิสระ”

2. เหตุการณ์กรณีการเรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

หากกล่าวถึงทัศนคติโดยทั่วไปของคนไทยเกี่ยวกับศาสนา การเรียกร้องให้บัญญัติพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในช่วงกลางปีที่ผ่านมาเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นชัดถึงความคิดที่ว่า ศาสนาพุทธกับความเป็นคนไทยเป็นสิ่งที่ยากจะแยกออกจากกัน หรือกระทั่งว่าความเป็นไทยก็คือ ความเป็นพุทธ ส่วนทัศนะอีกประการที่ดำรงอยู่อย่างเป็นธรรมชาติในสังคมไทยก็คือ ความเชื่อที่ว่าคนไทยใจกว้างต่อการนับถือศาสนาที่แตกต่าง และไม่เคยกีดกันศาสนาอื่น (วิศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 27)

เมื่อคุยเรื่องศาสนาคริสต์กับคนไทยจะได้ยินคำสองลักษณะ คำตอบแรกคือ ศาสนาทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี ซึ่งหมายความว่า คนไทยยอมรับว่า ศาสนาทุกศาสนามีสิ่งดี ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง คนไทยส่วนมากจะรู้สึกว่าการเปลี่ยนศาสนาเหมือนการเปลี่ยนสัญชาติ ถ้าไม่ได้นับถือพุทธอีกแล้วจะเกิดคำถามว่าตนยังเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์อยู่อีกหรือไม่ (วิศา กิตติคุณเสรี, 2550, หน้า 27)

สำหรับประเทศไทยนั้นได้รับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาโดยตลอด แต่ทั้งนี้ก็บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกด้วย ในทางปฏิบัตินั้นรัฐไทยก็ให้การอุปถัมภ์ศาสนาตลอด เราจะพบว่าในอดีตที่ผ่านมารัฐธรรมนูญทุกฉบับยังไม่เคยมีการบัญญัติให้ศาสนาหนึ่งศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติมาก่อน แต่ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) เป็นต้นมาได้มีการแสดงทัศนะกันอย่างกว้างขวางว่าควรระบุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ ฝ่ายสนับสนุนได้มีกระแสเรียกร้องให้มีการบัญญัติรับรองให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ โดยให้ความคิดเห็นตนเองเป็นเจ้าของ เพราะถือเป็นชนส่วนใหญ่ ฝ่ายที่เห็นไม่ควรก็ว่าจะทำให้เกิดความแตกแยก บ้างก็อ้างสิทธิมนุษยชนที่จะเลือกนับถือศาสนา ซึ่งก็เป็นความคิดที่หลากหลาย แต่ท้ายที่สุดฝ่ายที่สนับสนุนให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญก็ไม่ประสบความสำเร็จ และได้เกิดกระแสเรียกร้องอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปัจจุบัน (พระบุญรอด สุปสนุ โน, 2543, หน้า 5)

ฝ่ายที่เรียกร้องให้รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติได้พยายามหยิบยกถึงเหตุผลที่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมพุทธมาแต่โบราณ พระมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงเป็นพุทธมามกะ และให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา โดยอ้างพระราชปารภ พระราชปณิธาน พระราชนิพนธ์ของกษัตริย์หลายพระองค์ เช่น

เมื่อขึ้นต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ในพ.ศ. 2325 (ค.ศ. 1782) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงประกาศพระราชปณิธานในการเสด็จขึ้นครองราชย์ในพระราชนิพนธ์ นิราศทำดินแดนว่า (พระธรรมปิฎก, 2543, หน้า 54)

“ตั้งใจจะอุปถัมภ์ก
ยอภพระพุทธานุสา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา
รักษาประชาชนและมนตรี”

ฝ่ายที่เห็นว่าควรบัญญัติให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาตินั้นเกิดจากความกลัวว่า หากไม่บัญญัติพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อาจทำให้ศาสนาอื่นเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยมากขึ้น ประเทศไทยก็จะกลายเป็น “ตลาดเสรีทางศาสนา”

หากมีการบัญญัติพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติแล้วจะทำให้พระพุทธานุสาได้รับการคุ้มครองและการอุปถัมภ์จากรัฐมากขึ้น พระพุทธานุสาที่เป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ในประเทศ รัฐก็สามารถให้การอุปถัมภ์มากกว่าศาสนาอื่นได้ ในขณะเดียวกันหากพระพุทธานุสาได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐมากขึ้น รัฐก็สามารถครอบงำพระพุทธานุสาและพระสงฆ์มากขึ้นเท่านั้น

กระแสการเรียกร้องให้บรรจุพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจัดตั้งขึ้นโดยมีการรวมตัวของพระเถระที่มีชื่อเสียง องค์การทางพระพุทธานุสาของพระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งองค์กรทางสังคมสงเคราะห์ทั่วประเทศ มีการชุมนุมเรียกร้องอย่างสงบโดยมีการอดอาหาร นอนในโรงศพ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลประณัติบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเพื่อบัญญัติพระพุทธานุสาเป็นศาสนาประจำชาติก็ต้องยุติลง เมื่อมาถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถที่ทรงมีพระคำรัส ซึ่งเป็นที่ยืนยันถึงนโยบายการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา (แนวหน้า, หนังสือพิมพ์, 13 สิงหาคม พ.ศ. 2550)

หลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2550 แล้ว รัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงยืนยันอย่างชัดเจนถึงสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ดังนั้นกลุ่มสมาชิกสภานิติบัญญัติเสียงข้างมาก ซึ่งมีแนวคิดเสรีนิยมคือการสนับสนุนเสรีภาพในการนับถือศาสนา ต้องการให้แนวคิดดังกล่าวมีหลักประกันที่มั่นคง จึงพยายามผลักดันพระราชบัญญัติรองรับ ในการนี้สภานิติบัญญัติได้ตั้งอนุกรรมการศาสนาคริสต์ขึ้นมา เพื่อดำเนินการร่างพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาคริสต์ แต่รวมทั้งนิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ที่อยู่ใน พ.ร.บ. เดียวกัน มีลักษณะที่เป็น “พ.ร.บ. เดียวที่มี 2 แห่ง” เนื้อหาสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวระบุถึงฐานะของศาสนาคริสต์ในประเทศไทย วัตถุประสงค์และกิจกรรมทางศาสนา คณะกรรมการบริหารองค์กรและการบริหารองค์กรศาสนา (ชาญชัย ทิวไผ่งาม, 2551)

ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวถูกต่อต้านจากกรรมการศาสนาที่ถูกครอบงำโดยพุทธศาสนา กลุ่มอนุรักษ์นิยม เนื่องจากถ้าร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านแล้ว ศาสนาคริสต์ซึ่งในปัจจุบันขึ้นกับกรม ศาสนาก็จะเปลี่ยนไปขึ้นโดยตรงกับกระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม และที่สำคัญก็คือร่างพ.ร.บ. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะมนตรีของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ คณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็น มีอภินิหารของรัฐบาลแสดงความไม่เห็นด้วยในหลักการของพระราชบัญญัติ ดังนั้นสำนัก เลขาธิการคณะมนตรีจึงได้ตอบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 (ค.ศ. 2007) ว่า (ชาญชัย ทิวไผ่งาม, 2551)

1. ร่างพระราชบัญญัติไม่มีเนื้อหาที่จะแก้ปัญหาการเรียไรที่คาราคาซังอยู่ทุกวันนี้
 2. ร่างพระราชบัญญัติไม่มีเจตจำนงที่จะจัดการกับการสร้างวัดที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ
 3. ร่างพระราชบัญญัติละเลยนิกายอื่น ๆ ของคริสต์ศาสนา เช่น นิกายมอว์มอน
- ร่างพระราชบัญญัติองค์กรศาสนาคริสต์ถูกถอนออกมาก่อนนำเสนอเข้าสู่สภานิติบัญญัติ เมื่อทางอนุกรรมการของ สนช. ประเมินว่าถ้าร่างพระราชบัญญัตินี้ตกในสภา เมื่อจะนำเสนอใหม่จะเป็นเรื่องที่ยากในการผ่านเป็นกฎหมายในอนาคต

สรุปท้ายบท

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคาทอลิกกับสังคมไทยนั้นมีทั้งด้านที่เป็นปฏิปักษ์และด้านที่เป็นพันธมิตร ในช่วงแรกกลุ่มคาทอลิกจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นปฏิปักษ์กับสังคมไทยเป็น ด้านหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างคาทอลิกกับชนชั้นนำไทยได้รับการฟื้นฟูอย่างแท้จริงในสมัย รัชกาลที่ 4 และ 5 โดยอาศัยสายสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกลุ่มคาทอลิกกับชนชั้นนำของรัฐ คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระสังฆราชปัลเลอกัวส์

พระสังฆราชปัลเลอกัวส์ถือเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างทุนทางสังคมระหว่างคาทอลิกกับ ชนชั้นนำไทย เมื่อบาทหลวงปัลเลอกัวส์ไปประจำที่วัดคอนเซ็ปชัน เจ้าฟ้ามงกุฎฯ ทรงทราบ กิตติศัพท์ความรอบรู้ของบาทหลวงปัลเลอกัวส์ จึงไปเชิญบาทหลวงปัลเลอกัวส์มาเข้าเฝ้าเพื่อสอน ภาษาลาติน และวิชาการจากยุโรปด้วย ส่วนบาทหลวงปัลเลอกัวส์ได้เรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรม ไทยอย่างลึกซึ้งจากพระองค์ ทั้งสองมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น มิตรภาพได้หยั่งรากลึก และดำรงอยู่จนถึงวันที่พระสังฆราชปัลเลอกัวส์มรณภาพ อาจกล่าวได้ว่าพระศาสนาจักรคาทอลิก ได้รับการฟื้นฟูสมัยพระสังฆราชปัลเลอกัวส์ ทั้งจำนวนมิสชันนารี และจำนวนคาทอลิกที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นทุนทางสังคมของคาทอลิกจึงเริ่มต้นจากบรรทัดฐาน ความไว้วางใจระหว่างกันระหว่างสอง พระองค์

การก่อรูปโครงสร้างทุนทางสังคมได้เกิดขึ้นในการที่มีสังฆคาทอลิกมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจากการที่รัฐบาลออกพระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะของวัดบาทหลวงวัดโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. 128 จากนั้นนโยบายการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาในสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและการให้กรรมสิทธิ์ที่ดินแก่มิสซังโรมันคาทอลิกจึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้การทำงานทางศาสนาของคาทอลิกอีกครั้งหนึ่ง

บนฐานโครงสร้างเครือข่ายของสายสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นได้นำมาสู่การก่อรูปทุนทางสังคมของคาทอลิกกับชนชั้นนำไทย โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำของราชวงศ์จักรีกับนครรัฐวาติกันตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อเนื่องมาจนถึงรัชกาลที่ 9 ในปัจจุบัน เหตุการณ์ที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างประเทศไทยและวาติกัน เช่น วันที่ 10 – 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984) สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2 เสด็จเยือนประเทศไทย ได้เสด็จเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง หลังจากนั้นจึงเสด็จเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม หรือการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ เยือนนครรัฐวาติกัน

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของทุนทางสังคมของคาทอลิกกับชนชั้นนำไทย คือกรณีการต่อต้านคาทอลิก จากพื้นฐานความเชื่อที่ว่าชาวยุโรปจะเข้ามารุกรานประเทศ ประกอบกับอุดมการณ์ชาตินิยมในสมัยจอมพล ป. ได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มชาตินิยมต่อต้านศาสนาคริสต์ที่เรียกว่ากลุ่มเลือดไทย รวมถึงเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในปี ร.ศ. 112 มิสซังสยามต้องประสบกับการกีดกันทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ดีจากเหตุการณ์การเบียดเบียนศาสนาที่เกิดขึ้นก็ยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคาทอลิกมากนัก เนื่องจากกลุ่มคาทอลิกโดยเฉพาะบาทหลวงแทบจะไม่มีส่วนสมคบกับอำนาจทางการเมืองของฝรั่งเศสเลย นอกจากนี้พระสังฆราชเว่ย้มักจะวางตัวเป็นกลาง และค่อนข้างที่จะเข้าข้างฝ่ายไทย ท่าทีของท่านจึงเป็นที่พึงพอใจอย่างมากจากรัฐบาลของพระจุลจอมเกล้าฯ

หรือกรณีการเรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เนื่องจากทัศนคติโดยทั่วไปของคนไทยเกี่ยวกับศาสนา การเรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นชัดถึงความคิดที่ว่าความเป็นไทยก็คือ ความเป็นพุทธ มีการชุมนุมเรียกร้อง เพื่อให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแปรญัตติบรรจุมหาวิทยาลัยพระพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวเพื่อบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติก็ต้องยุติลง เมื่อมาถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นการยืนยันถึงนโยบายการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา